

СИТДИКОВА І. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ГРАФОСТИЛІСТИКИ У ДОСЛІДЖЕННІ ТЕКСТІВ ДРУКОВАНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

При дослідженні сучасної друкованої комунікації, виникає необхідність детального вивчення особливостей використання графічних засобів, роль яких неухильно зростає. Це пов'язано із тим, що у сучасній лінгвістиці, з одного боку, формується новий специфічний стиль друкованого спілкування, з іншого, – графічні засоби змінюють свій статус з функціонального на стилеформуючий. Ці явища є досить новими для сучасної лінгвістики і потребують детального аналізу, який можна було б здійснювати в межах графостилістики.

Ключові слова: Графостилістика, друкована комунікація, графічні засоби.

При изучении особенностей современной печатной коммуникации возникает необходимость детального исследования особенностей использования графических средств, чья роль неуклонно возрастает. Это связано с тем, что в современном языкознании, с одной стороны, формируется новый специфический стиль печатного общения, с другой, – графические средства изменяют свой статус с функционального на стилеформирующий. Для лингвистики это достаточно новое явление, требующее внимательного анализа, который целесообразно было бы проводить в рамках графостилістики.

Ключевые слова: Графостилістика, печатная комунікація, графические средства.

When researching modern published communication, there is a necessity to study in detail the use of graphic means which are becoming more and more important. Graphic means change their status from the functional one to that of style formation. This is a new branch in modern linguistics that requires detailed analysis when can be used in the stylistics of graphics.

Key words: stylistics of graphics, published communication, graphic means.

Лінгвістику ХХІ століття можна охарактеризувати як дослідження комунікативної взаємодії людей. Сьогодні вимагає вивчень нових аспектів та застосування нових підходів у дослідженні проблем тексту та комунікації. **Актуальність** даного дослідження визначається зростанням інтересу до графічної лінгвістики, а також необхідністю теоретичного осмислення нових відомостей про графічну систему французької мови в рамках графо- стилістики в контексті функціональних характеристик комунікації. **Метою** дослідження є вивчення особливостей графічного оформлення текстів друкованої комунікації. **Наукова новизна** дослідження полягає у спробі започаткувати новий напрям досліджень у графічній лінгвістиці: графостилістику.

Не ставлячи за мету проведення аналізу існуючих численних підходів до визначення комунікації, прийmemo за аксіому те, що комунікація це фіксація інформації за допомогою вербальних та

невербальних засобів. Розподіл на вербальну та невербальну комунікації є традиційним, але важко не погодитись із думкою О.А.Селиванової, що крім вербальних та невербальних засобів існують паралінгвістичні (інтерпретаційні ключі комунікації), які тісно пов'язані з інтерпретаційним базисом мовця/слухача – фондом їх знань, ідей, почуттів [1:35]. У сучасній лінгвістиці зазвичай виділяють усну та писемну або писемно-друковану форми комунікації. Хоча сьогодні у зв'язку з розповсюдженням Інтернет-спілкування не варто, на нашу думку, поєднувати писемну і друковану комунікації, оскільки їх комунікативні властивості суттєво різняться і ці відмінності є такими, що сприятимуть подальшому виокремленню цих форм. Обмін інформацією у процесі спілкування відбувається за допомогою текстів, які являють собою форму організації мовлення. Підходів до визначення тексту чимало, зустрічається і застаріле розуміння тексту виключно як письмового, але все більше науковців визначають текст як цілісну семіотичну форму психомовленнєвої діяльності, яка є структурно організованою та може мати усну або писемну форми. Вибір та використання лексичних, граматичних, фонетичних і взагалі мовних засобів для передачі думок та емоцій досліджує стилістика. У межах функціональної стилістики одним з найважливіших завдань залишається аналіз стилістичних фігур. Якщо спиратись на класифікацію подану О.А. Селивановою, можна виокремити фонетико-змістовні, фонетико-графічні, графіко-змістовні, семантико-змістовні та структурно-змістовні [1:107]. Традиційно дослідження фонетико-змістовних та графіко-змістовних фігур проводились у межах фоностилістики або функціональної стилістики, не стаючи об'єктами досліджень у межах окремих наукових напрямів. І.В. Смуцинська розглядає графічні засоби, як елементи передачі суб'єктивної модальності на фонографічному рівні. Вчена зазначає, що до фоностилістичних відносять усі явища звукової організації твору: ритм, риму, асонанс, дисонанс, графони, курсиви, подвоєння морфем, спеціальне графіко-виразне оформлення тексту. Авторка наголошує, що зміна фонетичної форми слова відбувається завдяки метаболізмам-метаплазмам, які власне змінюють звуковий і графічний образ слова (найбільш уживаними є афerezис, апокопа, синкопа, синерезис, протеза, епентеза, метатеза, котрі відносяться до риторичних фігур). Графічні засоби, непов'язані зі звуковою формою слова, віднесено нею до

параграфемних, першочерговим завданням яких є полегшення розуміння тексту. Дослідниця звертає увагу на "візуалізацію" літери, звукосимволізм, фонетичну орфографію тощо [2:226-232]. Слід констатувати, що даний підхід є цілком обґрунтованим, однак ми вважаємо за необхідне зосередити увагу на графічному образі написання, особливо коли звукова форма не відіграє ролі у декодуванні прихованих додаткових смислів. Зокрема, розглянути ті випадки функціонування графічних засобів, де вони відіграють первинну роль по відношенню до своїх звукових відповідників.

Сьогодні у світі суттєво змінюється сам тип комунікації, друкована комунікація все частіше виходить на перший план у сучасному комунікативному просторі, її роль постійно зростає. Практично зникло рукописне листування як канал обміну інформацією, поступившись місцем електронному листуванню. Але не тільки власне писемне спілкування втрачає свої позиції, все частіше і усну комунікацію підміняє друкована. Як приклад можна навести усне телефонне спілкування, яке все частіше замінюється спілкуванням за допомогою SMS-повідомлень. Друкована комунікація виходить на ключові позиції у сучасному світі завдяки поширенню Інтернет-спілкування у соціальних мережах, Інтернет-чатах, форумах, тощо. Зміна і виникнення нових видів комунікації є внутрішньою потребою людини і суспільства в цілому. Ця потреба формується під впливом зовнішніх факторів суспільного розвитку. Першим з таких факторів було виникнення письма. Усне (дописемне) спілкування було єдино можливим на різних етапах розвитку людства. На дописемному етапі переважала міжособистісна і групова комунікація. Комунікативний процес мав характер безпосереднього діалогічного міжособистісного спілкування або спілкування з малою групою чи групового спілкування. Розвиток писемної комунікації ускладнив комунікативний процес, зробив його опосередкованим, дискретним у просторі і часі, стимулював виникнення публічного спілкування; у той же час закладалися основи масової комунікації, яка на друкарському етапі набула особливого розвитку. Поява аудіовізуальних засобів комунікації активізувала процес масового обміну інформацією. З переходом до використання електронномедійних засобів, масова комунікація зазнала процесу глобалізації, що стало причиною виникнення віртуального спілкування, під час якого процес передачі і отримання інформації переплетено у просторі і часі. З появою Інтернету роль тексту істотно змінилася. Інтернет представляє реальне, живе людське

мислення, яке відтворене у вигляді тексту. У лінгвістичному аспекті йдеться про гіпертекст, за принципом якого організовано весь мовний простір мережі Інтернет.

Обмінюючись друкованими текстами комуніканти і комунікат не озвучують повідомлень, оскільки сучасна друкована комунікація розрахована, майже завжди, виключно на зорове сприйняття. Більше 80 % інформації, що отримує людина є зоровою, тому роль графічного коду неухильно зростає. Новий віртуальний світ і новий стиль життя у цьому світі потребують нових засобів комунікації, зокрема мовних. Сленг користувачів переходить до загальнозживаної лексики, відроджується епістолярний жанр у вигляді електронного листування з власною мовною специфікою, в ігрових умовах Інтернет-простору комунікація є наближеною до гри. На мовному рівні це проявляється в імітації усного розмовного мовлення, змінюється роль тексту у суспільстві. Віртуальний світ значно спрощує процес комунікації завдяки інтерактивним формам спілкування. У світовій мережі спілкування відбувається лише за допомогою друкованих текстів, які створюються в умовах реального часу і знаходяться під впливом спонтанного усного розмовного мовлення. Таким чином, значно зростає роль друкованого тексту: мова стає не тільки засобом спілкування, але і засобом створення віртуальної реальності.

В нових комунікативних умовах для забезпечення ефективного комунікативного процесу обираються відповідні засоби, зокрема графічні. У переважній більшості тексти, які належать до друкованої комунікації, мають яскраве стилістичне забарвлення, поєднання графемних та параграфемних засобів відіграє в них важливу стилеформуючу роль. У друкованій комунікації поширюються "фонетичні" написання, коли орфографія є максимально наближеною до усного мовлення, для цього широко використовується весь графічний потенціал: літерні та нелітерні знаки, цифри, символи, тощо. Використання цифр у друкованій комунікації притаманне багатьом мовам, але в кожній мові є своя специфіка. Щодо французької мови, то всі цифри від 1 до 10 та 100 є широко уживаними. Вибір цифри заснований на фонетичному принципі: 1M – un moment, 7NUI – cette nuit, 100T- santé. Широке використання у друкованій комунікації символів призводить до появи варіантів написання, наприклад: à plus tard – A+ або @+. Все частіше у цих текстах зустрічаються візуальні тропи: метонімічне вживання \$ у значенні "гроші", яке стало інтернаціональним; un 8.6 – пиво, тощо. Існують випадки, коли графічна форма тексту пов'язана

зі змістом: випадки транслітерації для передачі в внутрішнього стану, особливостей вимови, тощо. Графічні засоби все частіше стають стилістичними, надаючи широкий простір для експериментування та практично необмежену кількість графічних форм для реалізації власних творчих ідей.

Сьогодні вже не можна говорити про формування специфічного стилю друкованого спілкування, а доцільно говорити про новий стиль, що впливає на мовленнєву поведінку суспільства. Графічні засоби поступово змінюють свій статус з суто функціонального на стилеформуючий, адже саме завдяки графіці з'являється можливість передати екстралінгвістичні особливості усного мовлення на письмі, не вдаючись при цьому до їх словесного опису: "la fiiiiiiin!" замість "la fin!". Друкований текст відтворює або імітує усне мовлення, а графічні засоби компенсують логічно-інтонаційні та емпатичні наголоси, притаманні усному мовленню: "Saluuuuuuuu!!!!". Передача на письмі усного мовлення виконує певне комунікативне завдання, а саме, збільшує експресивність висловлення. Відсутність невербальних засобів у текстах друкованої комунікації компенсується низкою спеціальних графічних засобів. Формула "особистість = текст" стає аксіомою, оскільки всі мовленнєві індивідуальні особливості стають очевидними у процесі спонтанного друкованого спілкування.

У сучасній комунікації збільшується роль графічних засобів, які з вторинного коду фіксації усного мовлення перетворюються на потужний інструмент здійснення впливу на адресата. З цією метою можуть використовуватись літерні знаки, діакритичні знаки, інтерлітери, знаки пунктуації, піктографічні та ідеографічні знаки, а також спеціальні наукові знаки. Зростаюча роль графічних засобів у текстах друкованої комунікації, створює передумови для дослідження ще одного аспекту графічної лінгвістики, а саме графостилістики, що дозволить проаналізувати весь стилістичний потенціал графічних засобів та виявити їх функції, особливості вживання, стилістичне навантаження, тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации: Монографическое учебное пособие / Е. А. Селиванова. – К.: Брама, Изд. Вовчок О.Ю., 2004. – 336 с.
2. Смуцинська І.В. Суб'єктивна модальність французької прози / І.В. Смуцинська. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2001. – 253 с.